

ВЕЗНИ

СПИСАНИЕ
ЗА ЛИТЕРАТУРА,
ИЗКУСТВО, КРИТИКА
И ФИЛОСОФИЯ

БРОЙ 5 ■ 2021

Изданието е духовен приемник на Гео-Милевото списание „ВЕЗНИ“ (1919–1922 г.)

Борис Христов / **Стихове**

Иван Гранитски / **Тромпетистът на
нравственото несъгласие**

Бойко Коцев / **Трудната борба за
кирилицата в Европейския съюз**

Иван Ангелов / **Цивилизационният избор на
България**

Петър-Емил Митев / **Бернард Мунтян:
пролегомени към философия на бъдещето**

Филип Зигаров / **Пътникът в една посока**

Любен Генов / **Свободен печат има само в
свободна страна**

Тренгафил Василев / **Дървото на живота**

Ангон Шавулев / **Аз, Вятърът**

Любен Генов

Свободен печат има само в свободна страна

Академик е първият историк на българската журналистика

Земляците му са балканджии. Коленичат пред чистите планински извори. Роден е в Елена, в града на Йосиф Брадати, един от предвестниците на Отец Паисий. Местното училище Дядо Славейков нарича даскалоливница. Ваятелят на Българския великден Иларион Макариополски провъзгласява: „Дето народът, там и ние“. В балканските гънки ражда всебългарският химн „Върви, народе възродени!“. Тук са корените, които дават живот на бъдещето му.

Бащата е певец в местната църква. Майката шие губери и елечета в подкрепа на семейния бюджет. Със същата цел от време на време синът продава свинска четина на пазара. Училищното настоятелство го назначава за заместник на главния учител Никифор Попконстантинов. Издава първия ръкописен ученически вестник по българските земи. Нарича го „Утро“ и го списва по примера на Бероновия „Рибен буквар“. Във „Вестник на УНСС“, бр. 607/2013 г., известният професор по история Надежда Драгова го оценява като „нов тип на общуване с читателите“.

В Народната библиотека „Св. св. Кирил и Методий“ се пазят 8600 документа за него. Не по-малко са в библиотеката на БАН, в Държавния архив, в Софийския университет, в музея на родното му място.

Именитият юрист и парламентарист проф. Любен Корнезов го нарича „фундамент на българското образование и юридическата наука“. Особено в

знанията за семейното право и българската челяд.

В академичната му диплома с подписа на тогавашния председател на БАН акад. Милетич е отбелязано, че през 1884 г. е избран за редовен член на предвестника на БАН – Българското книжовно дружество. През 1911 г. е провъзгласен за академик.

Един от братята е известен фолклорист, литературен критик, учител в Русе. Последовател на германския професор Вилхелм Вунд, баща на експерименталната психология. Академик Никола Бобчев.

Бележитият литературовед акад. Михаил Арнаудов споделя в спомените си, че русенският учител развива „вкуса на младия Бобчев към литературните и философските проблеми“.

Първата си статия посвещава на „Сегашния наш език“. С треперещи от възмущение ръце, по настояване на свои приятели, я носи на Дядо Славейков за публикуване във в. „Македония“ – най-влиятелния тогава български вестник в Цариград.

Проф. Филип Панайотов във „Вестник на УНСС“, бр. 608/2013 г., оценява доклада му за 50-годишнината на българския периодичен печат (1844 – 1894) като „пълноценно научно произведение, свидетелство за европейския кръгозор на автора и учудващата му осведоменост за историята и теорията на българския печат“. Нарича академичка „първия историк на българската журналистика“

Акад. Стефан Бобчев в академичния си кабинет като основател и първи ректор в продължение на 20 години на създадения от него Свободен университет за политически и стопански науки, предшественик на днешния УНСС

(въпросният доклад е поръчан от Алеко Константинов, председател на Комитета за честване на 50-годишнината).

Като школьник в цариградската Военна медицинска школа, в която се приемат кандидати с одобрение на султана, той навлиза в обществените и творческите работи на българите в османската столица. Избран е за председател на българската македонска добродетелна дружина, едно от средищата на цариградските българи. По време на летните ваканции, заедно със свой приятел, облечени във военните си униформи, обикалят територията на българските епархии в Македония. „Тези земи са български и български ще си останат“ е заключението от „ваканционната обиколка“, отразена в няколко броя на в. „Век“ на един от учителите в журналистиката Иван Найденов (Ботев пише за него, че носи кръста на безкористен и светъл четник).

По-късно Андрей Ляпчев, три ман-

дата български премиер и преподавател в университета, създаден от Бобчев, коментира: „Посещението на двамата българи в Македония е събитие, сгряло сърцата на тези, които никакво потисничество не е успяло и не ще успее да принуди да се откажат от езика и народността си“.

Турската полиция го подгонва заради „българските земи“, залавя и тайна негова кореспонденция с Любен Каравелов. Разследва го близо година. Заплашва го Диарбекир. Видни български възрожденци го съветват да емигрира. На 17 май 1876 г. по препоръка на граф Игнатиев оставя на телохранителя му военната си униформа и с парахода на руската поща заминава за Одеса.

На 18 юни 1880 г. завършва право в императорския Московски университет с успех между „много добър“ 4 и „отличен“ 5. Сътрудничи със статии на руски вестници. Преди да се завърне в България, присъства на откриването на па-

метника на Пушкин в Москва, изпраща три репортажа за събитието в пловдивския в. „Марица“, среща се и разговаря с Тургенев и Достоевски.

В книга по случай неговата 160-годишнина, издадена от Университета за национално и световно стопанство (2014), авторите доц. д-р Лиляна Велева и д-р Лиляна Пипонкова представят обстойни научни и публицистични изследвания. Според рецензентите на книгата – проф. Андрей Пантев и проф. Георги Генев – животът и творчеството му са част от историята на България и дават възможност да се усеща нейният дух.

Става дума за акад. Стефан Бобчев, знаменит възрожденец, учен, писател, журналист, министър, дипломат, депутат, общественик, основател и неменяем ректор на днешния УНСС от 1920 до 1940 г., член на шест академии на науките и научни дружества в Европа.

На първа страница на в. „Стара планина“ Бобчев подчертава: „Журна-

Великолепният паметник на акад. Стефан Бобчев, дело на скулптора доц. Емил Мирчев. Целта на твореца е да се портретува одухотворена фигура с класическо излъчване

листиката е едно от най-силните средства, чрез които може да се работи за умствено и политическо събуждане на един народ. От журналистиката зависи много направлението, което заемат народните стремления и движения“.

Вярвам, че днешни „строители на съвременна България“, и не само те, си препрочитат от време на време сътвореното от Бобчев преди повече от сто години. Публикувано е в българските цариградски вестници, когато е школник в турското медицинско училище в Цариград. Юноша на 20 – 22 години. Вазов казва за него: „Той беше вече една сила“.

За народа. „Има жизнени сили за светло бъдеще и му е съдено да играе знатна роля на Балканския полуостров. Мъченическият български народ и в най-варварските ръце умее да се съхранява. Не сме се сетили или не щем още да се заловим за работа. Но не само това. Ако съгледаме в нашата среда някое домогване от страна на някой предприемач за работа, общополезна за мястото, за индустрията или за търговията, сами отиваме да му подлеем вода и ковем съсипването му. Дайте му светлина на очите и вий ще видите, че народът ще заживее живот на човеци, а не на добитък“ (В. „Напредък“, Цариград, 1875 г.)

Българският Бог. „Българският народ не можа да се порадва нито в Цариград, нито в българската земя на един или двама-трима водачи, които със знанието, опитността, умственото си надмощие, силното си влияние, с приемственост да дават постоянно еднаква насока на българската вътрешна и външна политика. На такъв е Българският Бог! Всякога сме казвали и поддържали, че нашето първостепенно залягане в сегашното време трябва да

Студентският екип на университетския вестник с ректора на УНСС проф. Борислав Борисов, чиято е идеята за паметник на Бобчев пред централния вход на университета

бъде преди всичко материалното издигане на нашата Татковина. Вижте как чужденците търсят и намират между нас онова, което е било в ръцете ни и не сме знаели цената му. Грехота пред Бога и срамота пред света ще бъде, ако остане както досега – само да ги зяпаме какво правят. Напредък! Обичам страстно значението на тази дума!“ (В. „Напредък“, Цариград, 1875 г.)

Де е България? Младият Стефан често се връща към любимата си тема. „Българското Отечество се състои от трите известни области: Тракия, Македония и Мизия. Пределите му са ясни и точни. Онова, което е наше, ний ще го търсим и ще го искаме винаги. Това е нашата алфа и омега.“ (В. „Стара планина“, Букурещ, 1876 г.)

„Сърбия владее земята и телата на македонците. Душите им пък са в България“ пише до акад. Стефан Бобчев на 30 януари 1915 г. от Кишинев Кръстьо Мисирков, филолог, историк, публицист, славист, сравняван в науката със знаменития Вук Караджич.

Народе, сам си помогни! „Ти си длъжен да си отваряш очите на всяка стъпка из пътя, който ти посочват уж твои водачи. Тези водачи, повярвай това, народе, всичко вършат уж за твое добро, а всъщност за техния собствен джоб. Е, добре, народе! Тези твои лъжеводачи ти трябва да ги изучиш и да се пазиш от тях като от чума.“ (В. „Ден“, Цариград, 1875 г.)

Просвещението. „То е между най-първите и най-големите работи, що причиняват тупкане на сърцето. Длъжност, господа, главна длъжност е всекиму в своя кръг да работи за народното просвещение и за напредването на общото ни Отечество. Туй са го разбрали днес всички – и мали, и големи!“ (Сп. „Читалище“, Цариград, 1874 г.)

Позволявам си да цитирам и малко известни обобщения от академика за любимата му журналистика, събрани в първата част на книгата и коментирани от журналистката и пиар на УНСС д-р Пипонкова. Написаното не

е загубило парещата и почти неосъществима актуалност в суматохата за честно и свободно слово. За кой ли път в шестдесетгодишното си вестникарство се убеждавам, че свободата на словото не се дава, а се взема.

За мисията на печата

Печатът е велика сила. Без нея не може ни една културна държава, ни един образован печат. Вестникът е силно обобщително и съединително средство за всички народи.

Печатът ръководи общественото мнение, налага мнението си на господари и големци, възбужда и укротява духовете.

Вестникът казва своята първа и последна дума във всичко. Станал е всемирно оръжие на човечеството, води борба и винаги успява.

Печатът е крепост, в която решителните и доблестните борци за свобода на словото растат не с дни, а с часове.

За свободното слово

Свободен печат има само в свободна страна.

Колкото повече се притиска печатът, толкоз повече той добива сила и криле.

Журналистиката е ръководителница на народа. Длъжна е да открива истината. Тя няма нито род, нито приятелство. Почти всички правителства са се борили с печата: конфискации, глоби, запирания. Но всичко напразно.

В най-новата наша история имаме два периода, ознаменувани с две велики събития. Печатът беше най-големият и най-доблестният юнак, който докара нашето народно-черковно и политическо освобождение.

В първия брой на вестника на българската емиграция „Стара планина“ (1876) като негов главен редактор бъдещият акад. Бобчев сякаш прави завещание: „От журналистиката зависи много направлението, което заемат на-

родните стремления. Кой са пътищата? Как трябва да се върви по тях? Това са въпроси, които само журналистиката може да поясни, разбира се, ако говорим за нея в действителното ѝ значение“.

С всичката си сиромашия „ние си наложихме за начало да служим на народа, като се надявахме, че народът не ще ни остави и ще покаже готовност да ни поддържа. Ако един ден отстъпим от своите начала, ще се оттеглим от публицистичната арена“.

Много неща на днешната журналистическа арена, дигитална или недигитална, не са по-различни (разбира се, ако наистина говорим за нея в действителното ѝ значение).

Големите уроци на големите учители като Бобчев, макар и отпреди близо 140 години, не ни оставят като безкористни четници с неизплатени полици.

Вместо заключение. С настоящия брой Гео-Милевото сп. „Везни“ започва нова постоянна рубрика, която гл. редактор на списанието чл.-кор. Иван Гранитски ми предложи да водя във всеки брой. Избрахме безсмъртни думи от романа „Дон Кихот“ на великия испанец Сервантес.

Моят близо шейсетгодишен стаж на „везните“ на журналистиката започва като студент по славянска филология в студентския вестник „Софийски университет“ и преминава през „Народна младеж“, „Отечествен фронт“, „Труд“, „Поглед“, „Експрес“ (на последните три вестника и главен редактор), секретар и главен секретар на СБЖ.

През последните десетина години по покана на ректора на УНСС проф. Борислав Борисов бях ръководител на студентския екип на „Вестник на УНСС“.

ВЕЗНИ

Йоан Левиев, *Царски времена XIV*, м.б. пл. 1984

На първа корица: Йоан Левиев, *Парадът на Ахилесовците*, м.б. пл. 1984,
детайл

На трета корица: Йоан Левиев, *Христос*, акварел/хартия, 1991